

25 Οκτωβρίου, 1985.

[ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Πρ., ΜΑΛΑΧΤΟΣ, ΣΑΒΒΙΔΗΣ,
ΛΩΡΗΣ, ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΠΙΚΗΣ, ΚΟΥΡΡΗΣ, Δ/σται]

Μεταξύ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Αιτητή,

v.

ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ.

Καθ' ών η Αίτηση.

(Αναφορά Αρ. 11/85).

Συνταγματικό Δίκαιο—Σύνταγμα, Άρθρα 40, 43.1, 44 και 179—Προκήρυξη προώρων Προεδρικών εκλογών—Δεν προβλέπεται από το Άρθρο 44.1 του Συντάγματος—Γι' αυτό και ο επίδικος νόμος αντιβαίνει προς το άρθρο αυτό—Το δίκαιο της ανάγκης δεν σώζει τον νόμο—Γιατί ο νόμος αυτός δεν ψηφίσθηκε σαν τροποποιητικός του άρθρου 44.1 που δεν αποτελεί θεμελιώδη πρόνοια του Συντάγματος.

5

Στις 26 Ιουλίου 1985 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καταχώρησε, δυνάμει του Άρθρου 140 του Συντάγματος, την παρούσα Αναφορά στο Ανώτατο Δικαστήριο για Γνωμάτευση κατά πόσον οι διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 και 6 του περί της Κατ' Ανάγκην Προκήρυξης Πρόωρης Εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας (Ειδικού) Νόμου 1985, όπως αναφέρονται στο Παράρτημα 1 της Αναφοράς, ευρίσκονται σε αντίθεση ή είναι ασύμφωνες «με τις διατάξεις των Άρθρων 40, 43.1 και 43.3, 44 και 179 του Συντάγματος». (Τό κείμενο του υπό κρίση νόμου δημοσιεύεται στις σελίδες 2207-2208).

10

15

20

Αποφασίσθηκε από τους κ.κ. Τριανταφυλλίδη, Πρ. και Μαλαχτό, Σαββίδη, Λώρη και Στυλιανίδη, Δικαστές ότι: (1) Η κατά το άρθρο 43.1 του Συντάγματος πενταετής θητεία του Προέδρου διακόπτεται πριν την εκπνοή της μόνον άν το λειτούργημα παραμείνει χωρίς φορέα για οποιοδήποτε λόγο από εκείνους που αναφέρονται στο άρθρο 44.1 του Συντάγματος.

25

* An English translation of the decision appears at pp. 2213-2223 post.

5 (2) Άνκαι όταν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παραιτείται από το αξίωμα του (άρθρο 44.1 (β)) μπορεί να θέσει υποψηφιότητα για επανεκλογή του κατά την αναπληρωματική εκλογή του άρθρου 44.4, εν τούτοις το άρθρο 44.1 δεν προβλέπει την προκήρυξη από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας πρόωρης εκλογής Προέδρου Δημοκρατίας, και γι' αυτό ο επίδικος νόμος που προβλέπει για τέτοια προκήρυξη βρίσκεται σε αντίθεση με το άρθρο 44.1.

10 (3) Ο νόμος αυτός δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από το δικαίο της ανάγκης γιατί δεν θεσπίσθηκε σαν τροποποιητικός του άρθρου 44.1, που δεν αποτελεί θεμελιώδη πρόνοια του Συντάγματος.

15 Από τον κ. Πική, Δ/στή, συμφωνώντας με αυτόν και του κ. Κούρρη, Δ/στή (1) Το προοίμιο του επίδικου νόμου αναγνωρίζει ότι η λύση που επιδιώκει ο νόμος αυτός δεν είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα.

20 (2) Αυτή η διαπίστωση είναι σωστή γιατί το άρθρο 44 ορίζει εξαντλητικά τις προϋποθέσεις για διενέργεια αναπληρωματικής εκλογής. Ο θεσμός των πρόωρων εκλογών όπως θεσπίζεται από τον επίδικο νόμο προσκρούει στο άρθρο 44.1.

25 (3) Η ψήφιση του νόμου δεν δικαιολογείται ούτε σαν μέτρο ανάγκης, γιατί η πραγμάτωση των στόχων του είναι δυνατή μέσα στα συνταγματικά πλαίσια, αφού ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να προκαλέσει τη διενέργεια εκλογής πριν από τη λήξη της θητείας του υποβάλλοντος γραπτή παραίτηση. Η παραίτηση δεν είναι κώλυμα για την διεκδίκηση της αναπληρωματικής εκλογής που ακολουθεί. Το άρθρο 40 εφαρμόζεται και επί αναπληρωματικής εκλογής.

30 (4) Η θέσπιση του νόμου αποβλέπει σε ερμηνεία των διατάξεων του Συντάγματος για αναπληρωματική εκλογή Προέδρου και υποβολή υποψηφιότητας σ' αυτή. Η ερμηνεία όμως του Συντάγματος ανήκει κατ' αποκλειστικότητα στην αρμοδιότητα των Δικαστηρίων.

35 (5) Για τους πιά πάνω λόγους ο επίδικος νόμος έρχεται σε αντίθεση με τα άρθρα 44.1, 2, 3, 4 και 179 του Συντάγματος.

40 Παρατηρήσεις Πική Δ/στή για την προσήλωση στο Σύνταγμα: Ο σεβασμός στο Σύνταγμα δεν επιβάλλεται μόνο από το άρθρο 179 που το καθιστά τον υπέρτατο νόμο της Πολιτείας αλλά και από τις τραγικές πραγματικότητες της Κύπρου και ιδιαίτερα τους κιν-

δύνους που απειλούν την κρατική της υπόσταση. Η ανεξαρτησία της Κύπρου θεμελιώνεται στο Σύνταγμα. Κάθε παρέκκλιση από τις πρόνοιες του εξασθενίζει την βάση του Κυπριακού κράτους.

Γνωμάτευση ως ανωτέρω.

5

Αποφάσεις αναφερόμενες στην απόφαση:

Πρόεδρος της Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων (1985) 3 Α.Α.Δ. 1429

Πρόεδρος της Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων (1985) 3 Α.Α.Δ. 1501

10

Diagoras Development Ltd. v. Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (Θα δημοσιευθεί στον πρώτο τόμο των Αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου 1985).

Αναφορά.

Αναφορά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στο Ανώτατο Δικαστήριο για γνωμάτευση κατά πόσον οι διατάξεις των Άρθρων 3, 4, 5 και 6 του Περί της Κατ' Ανάγκην Προκήρυξης Πρόωρης Εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας (Ειδικού) Νόμου του 1985 ευρίσκονται σε αντίθεση ή είναι ασύμφωνες με τις διατάξεις των Άρθρων 40, 43.1 και 43.3, 44 και 179 του Συντάγματος.

15

20

Λ. Λουκαΐδης, Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας και Ρ. Γαβριηλίδης, Ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρατίας, δια τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

25

Α. Μαρκίδης και Δ. Χρυσομηλάς, για τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Cur. adv. vult.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Πρ. ανέγνωσε την γνωμάτευση του Δικαστηρίου: Στις 26 Ιουλίου 1985 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καταχώρησε, δυνάμει του Άρθρου 140 του Συντάγματος, την παρούσα Αναφορά στο Ανώτατο Δικαστήριο για Γνωμάτευση κατά πόσον οι διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 και 6 του περί της Κατ' Ανάγκην Προκήρυξης Πρόωρης Εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας (Ειδικού) Νόμου του 1985, όπως αναφέρονται στο Παράρτημα 1 της Αναφοράς, ευρίσκονται σε αντίθεση ή είναι ασύμφωνες με τις διατά-

30

35

Είς των Άρθρων 40, 43.1 και 43.3, 44 και 179 του Συντάγματος».

5 Ο προαναφερθείς Νόμος ψηφίστηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων στις 11 Ιουλίου 1985 (το κείμενο του Νόμου επισυνάπτεται).

Στις 12 Ιουλίου 1985 η Βουλή των Αντιπροσώπων απέστειλε τον εν λόγω Νόμο στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ο οποίος πριν τον εκδώσει, δυνάμει του Άρθρου 52 του Συντάγματος, καταχώρησε την παρούσα Αναφορά.

10 Το Ανώτατο Δικαστήριο στις 18 και 19 Σεπτεμβρίου 1985 άκουσε, μέσω των συνηγόρων τους, τις απόψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας και της Βουλής των Αντιπροσώπων, σύμφωνα με το Άρθρο 140.2 του Συντάγματος.

15 Το Ανώτατο Δικαστήριο ερεύνησε το θέμα που τέθηκε υπό την κρίση του και η ομόφωνη Γνωμάτευση της πλειοψηφίας των Μελών του (Μ. Τριανταφυλλίδη, Γ. Μαλαχτού, Λ. Σαββίδη, Α. Λώρη και Δ. Στυλιανίδη) είναι η ακόλουθη:

20 1. Το Άρθρο 43.1 του Συντάγματος προνοεί ότι η θητεία του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι πενταετής.

25 2. Η θητεία του Προέδρου της Δημοκρατίας διακόπτεται πριν την εκπνοή της πενταετούς διάρκειάς της μόνο αν το λειτούργημα του Προέδρου της Δημοκρατίας παραμείνει χωρίς φορέα ένεκα οιοδήποτε των λόγων που αναφέρονται στο Άρθρο 44.1 του Συντάγματος, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η παραίτηση του Προέδρου της Δημοκρατίας σύμφωνα με την παράγραφο (β) του εν λόγω Άρθρου 44.1.

30 3. Άνκαι όταν ερμηνευθούν μαζί το Άρθρο 44.1 και το Άρθρο 40 του Συντάγματος προκύπτει ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας όταν παραιτείται του αξιώματός του κατά την διάρκεια της θητείας του δικαιούται να θέσει υποψηφιότητα για επανεκλογή του ως Προέδρου της Δημοκρατίας κατά την αναπληρωματική εκλογή Προέδρου της Δημο-

κρατίας η οποία διενεργείται εντός σαρανταπέντε ημερών σύμφωνα με το Άρθρο 44.4 του Συντάγματος, εντούτοις δεν προβλέπεται από το Άρθρο 44.1 του Συντάγματος προκήρυξη από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας πρόωρης εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας.

5

4. Ως εκ τούτου ο υπό κρίση Νόμος ο οποίος προβλέπει ότι κατά την διάρκεια της θητείας του ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να προκηρύξει πρόωρη εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, και κατά συνέπεια προνοεί περί διακοπής της δυνάμει του Άρθρου 43.1 του Συντάγματος πενταετούς θητείας του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά τρόπο ο οποίος δεν προβλέπεται από το Άρθρο 44.1 του Συντάγματος, ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς το εν λόγω Άρθρο 44.1.

10

5. Δεν είναι δε δυνατό να δικαιολογηθεί δυνάμει του «Δικαίου της Ανάγκης» η θέσπιση του υπό κρίση Νόμου ο οποίος ενώ ευρίσκεται σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς το Άρθρο 44.1 του Συντάγματος δεν έχει θεσπιστεί ως τροποποιητικός του εν λόγω Άρθρου 44.1 το οποίο δεν είναι θεμελιώδης πρόνοια του Συντάγματος.

15

20

6. Ενόψει των ανωτέρω ο υπό κρίση Νόμος, ο οποίος έχει θεσπιστεί, και πρέπει να κριθεί, ως ενιαία νομοθετική διάταξη, ευρίσκεται ολόκληρος σε αντίθεση και είναι ασύμφωνος προς το Σύνταγμα και ως εκ τούτου είναι αντισυνταγματικός ως αντίθετος και ασύμφωνος και προς το Άρθρο 179 του Συντάγματος.

25

Η παρούσα Γνωμάτευση κοινοποιείται, σύμφωνα με το Άρθρο 140.2 του Συντάγματος, στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

(«ΝΟΜΟΣ ΠΡΟΝΟΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤ' ΑΝΑΓΚΗΝ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΠΡΩΩΡΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

5 Επειδή η εσωτερική κατάσταση σε συνάρτη- Προσίμιο.
ση με την κρίσιμη φάση που διέρχεται το Κυ-
πριακό πρόβλημα δημιουργούν το ενδεχόμενο
ανάγκης προκήρυξης πρόωρης εκλογής Πρόε-
δρου της Δημοκρατίας για να μπορέσει ο λαός
να εκφράσει άμεσα τη θέλησή του,

10 Και επειδή η έκρυθμη κατάσταση που επι-
κρατεί στην Κύπρο λόγω της Τουρκικής εισβο-
λής και κατοχής μέρους αυτής καθιστούν αδύ-
νατη την άμεση αντιμετώπιση της εν λόγω ει-
δικής ανάγκης με σχετικές συνταγματικές δια-
15 δικασίες,

Και επειδή καθίσταται αναγκαίο να ληφθούν
προσωρινά νομοθετικά μέτρα για την αντιμε-
τώπιση της ανάγκης αυτής,

20 Γι' αυτό η Βουλή των Αντιπροσώπων ψηφί-
ζει τα ακόλουθα:

1. Ο παρών Νόμος θα αναφέρεται ως ο πε- Συνοπτικός
ρί της Κατ' Ανάγκην Προκήρυξης Πρόωρης τίτλος.
Εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας (Ειδικός)
Νόμος του 1985.

25 2. Στον παρόντα Νόμο -

Ερμηνεία.

«Δημοκρατία» σημαίνει την Κυπριακή Δη-
μοκρατία

«εκλογή» σημαίνει εκλογή Προέδρου

30 «έκρυθμη κατάσταση» σημαίνει την κατά-
σταση που έχει δημιουργηθεί συνεπεία της
Τουρκικής εισβολής η οποία εξακολουθεί να

υφίσταται μέχρις ότου το Υπουργικό Συμβούλιο, με γνωστοποίηση που δημοσιεύεται στην επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, ορίσει ημερομηνία λήξης της κατάστασης αυτής

5

«νόμος» περιλαμβάνει οποιαδήποτε νομοθετικής φύσεως διάταξη

«Πρόεδρος» σημαίνει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας

«πρώρη εκλογή» σημαίνει την πριν από την κατά νόμο λήξη της θητείας του Προέδρου διενεργούμενη εκλογή.

10

Προκήρυξη
πρώρης
εκλογής.

3. Ανεξάρτητα από τις διατάξεις οποιουδήποτε νόμου, διαρκούσης της έκρυθμης κατάστασης ο κατέχων το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας δύναται, οποτεδήποτε, να προκηρύσσει πρώρη εκλογή, που διενεργείται σε προθεσμία μη υπερβαίνουσα τις σαράντα πέντε μέρες από την ημερομηνία προκήρυξης της εκλογής.

15

20

Δικαίωμα
Προέδρου
προκηρύσσοντας
εκλογή να
μετάσχει
στην εκλογή.

4. Ο προκηρύσσων την εκλογή Προέδρου δύναται να μετάσχει ως υποψήφιος στην επακολουθούσα την προκήρυξη εκλογή.

Θητεία
νέου
Προέδρου.

5. Ο νέος Πρόεδρος εκλέγεται για τη μη εκπνεύσασα περίοδο της θητείας του απερχόμενου Προέδρου.

25

Ασκηση
καθόντων
Προέδρου της
Δημοκρατίας
από τον
Πρόεδρο της
Βουλής.

6. Από την ημερομηνία της προκήρυξης και μέχρι την εγκατάσταση του εκλεγμένου Προέδρου, ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων ασκεί τα καθήκοντα του Προέδρου της Δημοκρατίας).

30

ΠΙΚΗΣ Δ.: Παρόλο που καταλήγω στο ίδιο συμπέρασμα όπως και τα λοιπά μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου και επομένως σε ότι αφορά το αποτέλεσμα, δηλαδή την αντισυνταγματικότητα, η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι ομόφωνη, οι λόγοι για τους οποίους καταλήγω στην απόφαση αυτή είναι διαφορετικοί από εκείνους της πλειοψηφίας. Για το λόγο αυτό είμαι υποχρεωμένος να αιτιολογήσω τη γνώμη μου σε ξεχωριστή απόφαση όπως επιβάλλει το άρθρο 30.2 του Συντάγματος.

- 10 (1) Αντικείμενο της Αναφοράς είναι η συνταγματικότητα του Περί Κατ' Ανάγκη Προκηρύξεως Πρώρης Εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας (Ειδικός Νόμος), 1985. Ζητείται η γνώμη του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά πόσο οι πρόνοιες του Νόμου αυτού προσκρούουν στις πρόνοιες των άρθρων 40, 43.1, 43.3, 44 και 179 του Συντάγματος. Στο
- 15 προίμιο του νόμου αναγνωρίζεται ότι η λύση που επιδιώκεται δεν συμβιβάζεται με τους θεσμούς που καθιερώνει το Σύνταγμα για την εκλογή και τη διαδικασία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας. Η Βουλή δικαιολογεί την παρέκκλιση από το Σύνταγμα με αναφορά στην υφιστάμενη εσωτερική κατάσταση, την κρίσιμη φάση που διέρχεται το Κυπριακό πρόβλημα και την αδυναμία λόγω της έκρυθμης κατάστασης που επικρατεί από την Τουρκική εισβολή για την επιδίωξη συνταγματικών λύσεων.
- 20 (2) Η διαπίστωση ότι ο Νόμος δεν έχει συνταγματικό έρεισμα είναι ορθή. Όχι μόνο δεν συνάδει με το Σύνταγμα αλλά οι πρόνοιες του συγκρούονται με τις ρητές διατάξεις του άρθρου 44 που διέπουν τη διενέργεια εκλογών πριν τη λήξη της θητείας του Προέδρου. Ο θεσμός που εισάγει ο νέος νόμος για την προκήρυξη πρώρων προεδρικών εκλογών είναι άγνωστος στο Σύνταγμα και αντίθετος με τις πρόνοιες του. Σε περίπτωση κενώσεως της θέσεως του Προέδρου της Δημοκρατίας ο μόνος τρόπος πληρώσεως της είναι η διενέργεια ανασπληρωματικής εκλογής όπως
- 30 καθορίζει το άρθρο 44.2.4 του Συντάγματος. Το Σύνταγμα δεν παρέχει δικαίωμα στον Πρόεδρο να προκηρύξει ο ίδιος «πρώρες προεδρικές εκλογές». Όπως έχω υποδείξει στην απόφαση μου στις υποθέσεις Πρόεδρος της Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων—Αναφορά 1/85(1)

(1) (1985) 3 A.A.Δ. 1429, 1439, 1448. Βλ. επίσης απόφαση του Δικαστή κ. Κούρρη στην ίδια Αναφορά σσ. 1444, 1465.

και Πρόεδρος της Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων—Προσφυγή 431/85(2) το άρθρο 44 ορίζει εξαντλητικά τις προϋποθέσεις για τη διενέργεια αναπληρωματικής εκλογής όπως και τη διαδικασία και χρόνο διεξαγωγής της. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 44 προσδιορίζει επακριβώς 5
 τότε το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας παραμένει άνευ φορέως. Σύμφωνα με την παράγραφο 1(β) του άρθρου 44 η θέση του Προέδρου κενούται όταν ο Πρόεδρος υποβάλλει εγγράφως την παραίτηση του. Στην περίπτωση αυτή αναλαμβάνει καθήκοντα Προέδρου της Δημοκρατίας 10
 ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων μέχρι της αναδείξεως νέου Προέδρου της Δημοκρατίας με αναπληρωματική εκλογή που πρέπει να διεξαχθεί σε χρονικό διάστημα 45 ημερών—άρθρο 44.2 και 4. Το δικαίωμα του Προέδρου να παραιτηθεί πριν από τη λήξη της θητείας του είναι απει- 15
 ρόριστο και δεν υπόκειται σε κανένα έλεγχο.

Επομένως ο υπό κρίση νόμος είναι αντίθετος και ασύμφωνος με τις διατάξεις του άρθρου 44 επειδή ο θεσμός των πρώτων προεδρικών εκλογών όπως θεσπίζεται στο νόμο αυτό προσκρούει στις προαναφερθείσες διατάξεις του 20
 άρθρου 44 και είναι αντίθετος και ασύμφωνος με αυτές

(3) Η ψήφιση του νόμου δεν δικαιολογείται ούτε σαν μέτρο ανάγκης. Η ανάγκη που ο νόμος επιδιώκει να θεραπεύσει με την εισαγωγή του θεσμού των πρώτων προεδρικών εκλογών είναι στην πραγματικότητα ανύπαρκτη γιατί 25
 το ίδιο το Σύνταγμα περιέχει λεπτομερείς διατάξεις για τη διενέργεια εκλογών πριν τη λήξη της πενταετούς θητείας του Προέδρου. Οι στόχοι που επιδιώκει ο νόμος να επιτύχει μπορεί να επιτευχθούν με τις υφιστάμενες συνταγματικές διαδικασίες. 30

Οι στόχοι του Νόμου όπως συνάγεται από τις πρόνοιες των άρθρων 3, 4, 5 και 6 είναι: (1) Η παροχή δικαιώματος στον Πρόεδρο για προκήρυξη προεδρικών εκλογών. (2) Η παροχή δικαιώματος στον παραιτούμενο Πρόεδρο για υποβολή υποψηφιότητας στην αναπληρωματική εκλογή 35
 που ακολουθεί την παραίτηση του. Και (3) η ρύθμιση της

(2) (1985) 3 A.A.D. 1501, 1506, 1508, 1511, 1512.

προσωρινής διαδοχής του Προέδρου και της διαδικασίας για τη διενέργεια αναπληρωματικής εκλογής.

5 Η πραγμάτωση και των τριών σκοπών του νόμου είναι δυνατή μέσα στα συνταγματικά πλαίσια. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να προκαλέσει τη διενέργεια εκλογής πριν από τη λήξη της πενταετούς του θητείας με την έγγραφο παραίτηση του. Όπως έχει αναφερθεί το άρθρο 44.1 δεν θέτει κανένα περιορισμό στο δικαίωμα του Προέδρου να παραιτηθεί πριν τη λήξη της θητείας του, οπότε 10 αυτομάτως δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τη διενέργεια αναπληρωματικής εκλογής όπως καθορίζει το άρθρο 44.2. Η προσπάθεια της Βουλής για αναγνώριση δικαιώματος σε παραιτούμενο Πρόεδρο να υποβάλει υποψηφιότητα στην αναπληρωματική εκλογή βασίζεται προφανώς σε ε- 15 σφαλμένη εκτίμηση των προνοιών του Συντάγματος ιδιαίτερα εκείνων του άρθρου 40 που καθορίζει τα προσόντα για υποψηφιότητα στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Η παραίτηση από το προεδρικό αξίωμα δεν δημιουργεί κανένα κώλυμα, σύμφωνα με το άρθρο 40, για την υποβολή 20 υποψηφιότητας στην αναπληρωματική εκλογή που ακολουθεί. Τα μόνα προσόντα για την υποβολή υποψηφιότητας σε οποιαδήποτε εκλογή Προέδρου περιλαμβανομένης και της αναπληρωματικής, είναι εκείνα που απαιτούνται από το άρθρο 40.

25 Το θέμα της προσωρινής πλήρωσης της θέσεως μέχρι αναδείξεως νέου Προέδρου και η διαδικασία που ακολουθείται καθορίζονται επίσης επακριβώς από το ίδιο το Σύνταγμα - άρθρο 44.

30 Όχι μόνο δεν συντρέχουν λόγοι που δικαιολογούν προσφυγή στο δίκαιο της ανάγκης, ύστατο μέτρο για τη διασφάλιση των συνταγματικών θεσμών, αλλά και η ίδια η ανάγκη που ο νομοθέτης επικαλείται είναι για τους λόγους που εκτίθενται πιά πάνω στην πραγματικότητα ανύπαρκτη. Το ίδιο το Σύνταγμα παρέχει ευχέρεια για τη διενέργεια 35 αναπληρωματικής εκλογής και ρυθμίζει όλα τα συναφή θέματα ώστε να μην υφίσταται καμία ανάγκη για παρέκκλιση από τις συνταγματικές πρόνοιες. Η θέσπιση του Νόμου, κατά τη γνώμη μου, αποβλέπει σε ερμηνεία των διατάξεων του Συντάγματος για αναπληρωματική εκλογή 40 Προέδρου της Δημοκρατίας και την υποβολή υποψηφιότη-

τας, αρμοδιότητα πέραν της δικαιοδοσίας της Βουλής των Αντιπροσώπων. Όπως διεκήρυξε το Ανώτατο Δικαστήριο στην υπόθεση *Diagoras Developments Ltd. v. Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*(¹) η ερμηνεία του Συντάγματος και των νόμων της Πολιτείας εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των Δικαστηρίων. 5

(4) Ο σεβασμός στο Σύνταγμα δεν επιβάλλεται μόνο από το άρθρο 179 που το καθιστά τον υπέρτατο νόμο της Πολιτείας αλλά και από τις τραγικές πραγματικότητες της Κύπρου και ιδιαίτερα τους κινδύνους που απειλούν την κρατική της υπόσταση. Η ανεξαρτησία της Κύπρου θεμελιώνεται στο Σύνταγμα. Κάθε παρέκκλιση από τις πρόνοιες του εξασθενίζει τη βάση του Κυπριακού κράτους. 10

Για τους λόγους που επεξηγούνται στη γνωμάτευση αυτή ο Νόμος είναι αντισυνταγματικός διότι οι πρόνοιες του είναι αντίθετες και ασύμφωνες με τις διατάξεις του άρθρου 44.1.2.4 και του άρθρου 179 του Συντάγματος. 15

ΚΟΥΡΡΗΣ Δ.: Και εγώ συμπεραίνω ότι ο υπό κρίση νόμος είναι αντίθετος και ασύμφωνος με τις πρόνοιες του άρθρου 44.1.2.4 και του άρθρου 179 του Συντάγματος που ορίζει ότι είναι ο υπέρτατος νόμος της Δημοκρατίας. 20

Συμφωνώ με το σκεπτικό της γνωματεύσεως του Δικαστή κ. Πική αναφορικά με τους λόγους της αντισυνταγματικότητας του νόμου το οποίο και υιοθετώ και σαν έκφραση και των δικών μου θέσεων, χωρίς να παρίσταται ανάγκη να προσθέσω οτιδήποτε. 25

Γνωμάτευση ως ανωτέρω.

⁽¹⁾ Η απόφαση δόθηκε στις 3 Οκτωβρίου, 1985, και θα δημοσιευθεί στους Τόμους των Αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου—(1985) 1 Α.Α.Δ.

This is an English translation of the texts of the decision in Greek reported at pp. 2202-2212 ante.

1985 October 25

[TRIANTAFYLIDIS, P., MALACHTOS, SAVVIDES, LORIS,
STYLIANIDES, PIKIS, KOURRIS, JJ.]

THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC,

Applicant,

v.

THE HOUSE OF REPRESENTATIVES,

Respondents.

(Reference No. 11/85).

5 *Constitutional Law— Constitution, Articles 40, 43.1, 44 and
179—Proclamation of premature Presidential election—
—Not envisaged of Article, 44.1—Therefore, sub judice
Law repugnant to and inconsistent with Article 44.1—
Law of necessity does not justify its enactment, because it
has not been passed as a law amending Article 44.1, which
is not a basic constitutional provision.*

10 On the 26th July 1985 the President of the Republic
referred, under Article 140 of the Constitution, to the Su-
preme Court for its opinion the question as to whether the
provisions of sections 3, 4, 5 and 6 of the Proclamation
due to Necessity of Premature Presidential Election (Spe-
cial) Law, 1985 which are referred to in Appendix 1 to the
Reference, are repugnant to, or inconsistent with, the pro-
15 visions of Articles 40, 43.1 and 43.3 44 and 179 of the
Constitution. (The text of the sub judice law is quoted at
pp. 2218-2219 post).

20 *Held, per Triantafyllides, P. and Malachtos, Savvides,
Loris and Stylianides, JJ. (1) Article 43.1 of the Consti-
tution provides that the period in office of the President
of the Republic is five years.*

(2) The tenure of office of the President comes to an end before the expiration of the said period only if the office becomes vacant for anyone of the reasons specified in Article 44.1 of the Constitution.

(3) Although from the joint construction of Articles 44.1 and 40 it is derived that the President is, when his office becomes vacant by reason of his resignation, entitled to stand for re-election at the by-election which takes place pursuant to Article 44.4, there is not envisaged by Article 44.1 the proclamation by the President of a premature Presidential election.

(4) Consequently the sub judice law which provides for such a proclamation is inconsistent with and repugnant to Article 44.1.

(5) The law of necessity does not justify its enactment as it has not been passed as an amendment of Article 44.1, which is not a basic provision of the Constitution.

Per Pikis, J. (Kourris J. concurring) (1) It is correctly acknowledged in the preamble to the sub judice law that the solution sought by its provisions cannot be reconciled with the Constitution.

(2) The said enactment conflicts with the express provisions of Article 44. The first paragraph of Article 44 lays down precisely when the office of the President of the Republic becomes vacant. The Institution of Premature Presidential Elections as enacted in the sub judice law conflicts with Article 44.1, 44.2 and 44.3 of the Constitution.

(3) The law of necessity does not justify the said law. The necessity which this law purports to remedy is inexistent, for the objectives of the law could have been achieved within the framework of the Constitution.

(4) The law aims at the interpretation of the Constitutional provisions relating to the holding of a presidential by-election and qualifications for candidature in such an election. The interpretation of the Constitution falls within the exclusive Jurisdiction of the Courts.

(5) The law is, therefore, repugnant to and inconsistent with Article 44.1.2.4 of the Constitution.

5 Observations by *Pikis, J.*: Adherence to the Constitution is not only dictated by the provisions of Article 179 that makes the Constitution the supreme law of the Republic, but it is also dictated by the tragic realities of Cyprus especially the threats to the status of the State. The independence of Cyprus is entrenched in the Constitution. Every deviation from its provisions weakens the foundation of the
10 Cyprus state.

Opinion accordingly.

Cases referred to:

President of the Republic v. House of Representatives
(1985) 3 C.L.R. 1429;

15 *President of the Republic v. House of Representatives*
(1985) 3 C.L.R. 1501;

Diagoras Development Ltd. v. National Bank of Greece
(To be published in (1985) 1 C.L.R.).

Reference.

20 Reference by the President of the Republic for the opinion of the Supreme Court whether the provisions of sections 3, 4, 5 and 6 of the Proclamation due to Necessity of Premature Presidential Elections (Special Law, 1985 are repugnant to or inconsistent with the provisions of Articles 40, 43.1 and 43.3, 44 and 179 of the
25 Constitution.

L. Loucaides, Deputy Attorney-General of the Republic with *R. Gavrielides*, Senior Counsel of the Republic, for the President of the Republic.

30 *A. Markides* with *D. Chrysomilas*, for the House of Representatives.

Cur. adv. vult.

TRIANAFYLLIDES P. read the following opinion of the Court: On the 26th July 1985 the President of the Repu-

blic referred, under Article 140 of the Constitution, to the Supreme Court for its Opinion the question as to whether the provisions of sections 3, 4, 5 and 6 of the Proclamation due to Necessity of Premature Presidential Election (Special) Law, 1985, which are referred to in Appendix 1 to the Reference, are repugnant to, or inconsistent with, the provisions of Articles 40, 43.1 and 43.3, 44 and 179 of the Constitution. 5

The said Law was enacted by the House of Representatives on the 11th July 1985 (the text of the Law is attached hereto). 10

On the 12th July 1985 the House of Representatives transmitted the Law to the President of the Republic, who, before promulgating it pursuant to Article 52 of the Constitution, filed the present Reference. 15

The Supreme Court on the 18th and 19th September 1985 heard, through their counsel, arguments on behalf of the President of the Republic and of the House of Representatives, in accordance with Article 140.2 of the Constitution. 20

The Supreme Court considered the question referred to it and the unanimous Opinion of the majority of its Members (M. Triantafyllides, Y. Malachtos, L. Savvides, A. Loris and D. Stylianides) is the following:

1. Article 43.1 of the Constitution provides that the period of office of the President of the Republic is five years. 25

2. The tenure of office of the President of the Republic comes to an end before the expiration of its five years' period only if the office of the President of the Republic becomes vacant for any one of the reasons specified in Article 44.1 of the Constitution, in which there is included also the resignation of the President of the Republic in accordance with paragraph (b) of the said Article 44.1. 30

3. Although from a joint construction of Article 44.1 and 35

Article 40 of the Constitution it is derived that the President of the Republic is, when he resigns during his term of office, entitled to stand for re-election as President of the Republic at the by-election for President of the Republic which takes place within forty-five days pursuant to Article 44.4. of the Constitution, there is not envisaged by Article 44.1 of the Constitution the proclamation by the President of the Republic of a premature Presidential election.

4. Consequently the sub judice Law, which provides that the President of the Republic may, during his term of office, proclaim a premature Presidential election and, thus, provides about the termination in a manner not envisaged by Article 44.1 of the Constitution of the according to Article 43.1 of the Constitution five years' period of office of the President of the Republic, is repugnant to, and inconsistent with, the said Article 44.1.

5. There cannot be justified by virtue of the "Law of Necessity" the enactment of the sub judice Law, which even though it is repugnant to, and inconsistent with, Article 44.1 of the Constitution, has not been passed as an amendment of the said Article 44.1, which is not a basic provision of the Constitution.

6. In the light of the foregoing the sub judice Law, which has been enacted, and must be judged, as an integral legislative provision, is as a whole repugnant to, and inconsistent with, the Constitution and, therefore, it is unconstitutional as being repugnant to, and inconsistent with, also, Article 179 of the Constitution.

The present Opinion is notified, in accordance with Article 140.2 of the Constitution, to the President of the Republic and to the House of Representatives.

(“A LAW TO PROVIDE FOR THE PROCLAMATION BY NECESSITY OF A PREMATURE PRESIDENTIAL ELECTION

Preamble

Whereas the internal situation and the critical phase of the Cyprus Problem may render necessary the holding of a premature election for a President of the Republic in order to enable the people directly to express their will, 5

And whereas the abnormal situation which prevails in Cyprus by reason of the Turkish invasion and the occupation of part of Cyprus makes it impossible to meet the said special necessity in accordance with the relevant constitutional provisions, 10

And whereas it is necessary to take temporary legislative measures in order to meet such necessity, 15

Now, therefore, the House of Representatives enacts as follows:

Short title.

1. This law shall be cited as The Proclamation by Necessity of a Premature Presidential Election (Special) Law 1985. 20

Interpretation

2. In this Law

“Republic” means the Republic of Cyprus

“election” means the election of President 25

“abnormal situation” means the situation created by reason of the Turkish invasion, which continues to exist until, by notification to be published in the Official Gazette of the Republic, the Council of Ministers shall fix a date for its termination. 30

“law” includes any provision of a legislative nature.

“President” means the President of the Republic. 35

“Premature election” means the election which is held before the expiration in accordance with the law of the period of office of the President.

5 3. Notwithstanding the provision of any other law, during the continuance of the abnormal situation the person who holds the Office of the President may, at any time, proclaim a premature election, which shall take place within
10 a period not exceeding forty five days of the date of the proclamation of the election.

15 4. The person proclaiming the Presidential election shall be qualified to be a candidate for election in the election which follows the proclamation.

Right of President proclaiming the election to be a candidate for election as President.

5. The new President shall hold office for the unexpired period of office of the President who proclaimed the election.

Period of Office of the new President.

20 6. As from the date of the proclamation and until the investiture of the President, who will be elected, the President of the House of Representatives shall act as President”).

President of House of Representatives to act as President.

25 **PIKIS J.:** Although our decision is unanimous in the result, that is that the law under review in this Reference is unconstitutional, my reasons for arriving at this conclusion are different from those of the majority of the members of the Supreme Court. Therefore, I am duty bound to reason my opinion in a separate judgment as provided in Art. 30.2 of the Constitution:-

30 (1) The subject of this Reference is the constitutionality of the Necessity for the Proclamation of Premature Presidential Election (Special) Law 1985. The Supreme Court is asked to decide whether the provisions of this Law conflict with those of Articles 40, 43.1, 43.3, 44 and 179 of
35 the Constitution. It is acknowledged in the preamble to the law that the solution sought by its provisions cannot be

reconciled with the constitutional framework for the election and procedure for election of the President of the Republic. The deviation from the Constitution is justified by reference to the existing internal situation, the present critical phase of the Cyprus problem and inability because of the existing anomalous situation created by the Turkish invasion of the country to seek a constitutional solution. 5

(2) The acknowledgment that the law cannot be reconciled with the Constitution is correct. Not only it is incompatible with the Constitution but the enactment conflicts with the express provisions of Art. 44 that govern the holding of a presidential election before the expiration of the term of the President. The juristic institution of the proclamation of a premature presidential election is unknown to the Constitution and repugnant to its provisions. 10
 In the eventuality of a vacancy occurring in the office of the President of the Republic, the only way of filling it is through the holding of a byelection as specified in Art. 44.2.4 of the Constitution. The Constitution does not confer any right on the President to proclaim himself a "premature presidential election". As I indicated in my judgment in *President of the Republic v. House of Representatives—Reference 1/85(1)*—and *President of the Republic v. House of Representatives—Recourse 431/85(2)*—Art. 44 specifies exhaustively the prerequisites for the holding of a byelection as well as the procedure and time interval within which it must be held. The first paragraph of Art. 44 lays down precisely when the office of the President of the Republic becomes vacant. In accordance with para. 1(b) of Art. 44, the office of the President of the Republic becomes vacant when the President submits his resignation in writing. In that eventuality the President of the House of Representatives acts as President of the Republic until a new President is elected in a byelection to be held within 45 days - Art. 44.2.4. The right of the President to resign before the expiration of his term in office is unlimited and is not subject to any control. 15
 20
 25
 30
 35

(1) (1985) 3 C.L.R. 1429, 1433, 1448. See also the decision of Kourris, J., in the same Reference, pp. 1444, 1465.

(2) (1985) 3 C.L.R. 1501, 1506, 1508, 1511, 1512.

Consequently the law here under examination is repugnant to and inconsistent with the provisions of Art. 44; because the institution of premature presidential elections as enacted in this law conflicts with the aforementioned provisions of Art. 44 and is repugnant to and inconsistent with them.

(3) The enactment of the law is not justified as a measure of necessity either. The necessity the law aims to remedy with the introduction of the institution of premature elections is in reality in-existent for, the Constitution itself contains detailed provisions for the holding of elections before the expiration of the five-year term in office of the President. The objectives of the law may be achieved within the framework of the existing constitutional provisions. The objects of the Law, as may be gathered from the provisions of s. 3, 4, 5 and 6, are: (i) The conferment of a right to the President to proclaim presidential elections. (ii) The conferment of a right upon the President resigning office to be a candidate in the byelection that follows his resignation. And (iii) the regulation of the temporary succession of the President and the procedure for the conduct of the byelection.

The achievement of all three purposes of the Law is possible within the framework of the Constitution. The President of the Republic can cause a byelection before the expiration of his five-year term by submitting his resignation in writing. As indicated, Art. 44.1 does not place any limitation upon the right of the President to resign before the expiration of his term, whereupon the necessary prerequisites are automatically created for the holding of a byelection as specified in Art. 44.2. The attempt of the House of Representatives to acknowledge a right to the President who resigns to be a candidate in the byelection that follows is apparently based on an erroneous appreciation of the relevant provisions of the Constitution, particularly those of Art. 40 that lay down the qualifications of candidates for the office of the President of the Republic. Resignation from the office of President does not create any obstacle, in accordance with Art. 40, to submitting a candidature in the byelection that follows. The only quali-

fications for candidature in any election for the office of President of the Republic, including a byelection, are those demanded by Art. 40. The temporary filling of the office of the President until the return of a new President and the procedure followed are also specified succinctly by the Constitution - Art. 44. 5

Not only there are no reasons that justify recourse to the law of necessity, a measure of last resort for the entrenchment of constitutional institutions, but the very necessity that the legislature invokes is, for the reasons explained hereinabove, non-existent in reality. The Constitution itself confers power for holding a byelection and regulates all matters incidental thereto; no need whatever arises to deviate from the provisions of the Constitution. The enactment of the law aims, in my opinion, to furnish an interpretation of the provisions of the Constitution for the holding of a presidential byelection and qualifications for candidature in such an election, a competence beyond the jurisdiction of the House of Representatives. As the Supreme Court declared in *Diagoras Development Ltd. v. National Bank of Greece*(¹), the interpretation of the Constitution and statutory enactments falls within the exclusive jurisdiction of the Courts. 10 15 20

(4) Adherence to the Constitution is not only dictated by the provisions of Art. 179 that makes the Constitution the supreme law of the Republic, but it is also dictated by the tragic realities of Cyprus especially the threats to the status of the State. The independence of Cyprus is entrenched in the Constitution. Every deviation from its provisions weakens the foundation of the Cyprus State. 25 30

For the reasons explained in this opinion the Law is unconstitutional because its provisions are repugnant to and inconsistent with those of Art. 44.1.2.4 and those of Article 179 of the Constitution. 35

KOURRIS J.: I, too, conclude that the law under consideration in these proceedings is repugnant to and inconsi-

(1) The decision was given on 3.10.1985; it will be published in (1985) 1 C.L.R.

tent with the provisions of Article 44.1.2.4 and those of Article 179 of the Constitution that makes the Constitution the supreme law of the Republic.

5 I agree with the reasoning of the opinion of Pikis, J. respecting the reasons for the unconstitutionality of the law that I adopt as an expression of my own position without need arising to add anything thereto.

Opinion as above.